

**Запрошуємо на розмову
про літературу
довідкову**
(бібліотечний урок для 6 класу)

Запрошуємо на розмову
про літературу довідкову
(бібліотечний урок для 6-го класу)

Мета. Узагальнити знання учнів про довідкову літературу, розкрити її значення в житті людини; розширити знання з історії виникнення словників; удосконалити практичні навички користування різними видами довідкової літератури.

Обладнання. Книжкова виставка «Словники – наші друзі», таблиці, вислови видатних людей.

***Епіграф:** «Словник – це весь світ в алфавітному порядку!»*

Д. Дідро.

Хід уроку.

Бібліотекар.

- Сьогодні я розпочну урок словами В. Сухомлинського: «Розумна, натхненна книжка нерідко вирішує долю людей».

- А зараз згадаємо прислів'я про книгу (*відповіді дітей*).

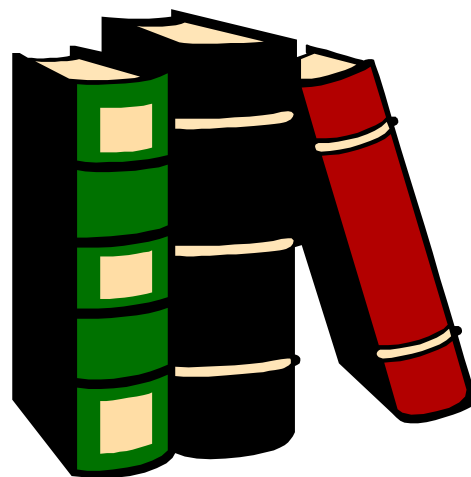
- От бачите, як високо цінував наш народ книгу.

- Коли ще ви були маленькими, не вміли читати і писати, ваші батьки, дідусі і бабусі читали вам казки, загадували загадки, вчили з вами пісні та вірші. Багато слів і виразів із цих казок, віршів були незрозумілі, і ви просили пояснення їх. Батьки не завжди могли відразу відповісти і нерідко зверталися до різних словників. Зараз, коли вам зустрічаються незнайомі слова й вирази, ви самі можете звернутися до словника. От і зараз подивимося в тлумачному словнику значення слова «словник».

Учень (*читає*). **Словник** – це книга, яка містить в собі перелік слів, які розташовані у визначеному порядку (звичайно за алфавітом), з поясненням або перекладом з однієї мови на іншу.

Бібліотекар. Саме слово «словник» з'явилося у нашій мові в кінці XVIII ст., поступово витісняючи поняття «лексикон» (*від грецької - словник*).

А сьогодні ми ознайомимося з **довідковою літературою**, а це словники, довідники, енциклопедії. З'ясуємо їх значення: чи потрібні вони нам узагалі, навчимося ними користуватися.

Із довідковою літературою ви вже частково ознайомлені, переглядали дитячі кольорові енциклопедії, виконували домашні завдання, користуючись словником тощо.

Довідкова література – це видання, які допомагають нам про щось дізнатися, уточнити, розтлумачити якесь поняття, перекласти слово з однієї мови на іншу.

Думаю, що цікавою і корисною буде для нас інформація, яку підготувала творча група на тему “З історії словників”.

Учень 1. Словники виникли дуже давно. Їх почали укладати з практичних потреб, з необхідності пояснити застарілі незрозумілі слова чи слова з іншої мови. Так, греки вже у V столітті до н.е. укладали *гларії* – тлумачні словники, в яких пояснювали слова, вживані в старовинних пам’ятках.

Учень 2. У східних слов’ян перші словники відомі з XIII століття. З початку всі відомості розміщувались без будь якої послідовності, а вже з XVI століття слова стали розташовуватись за алфавітом (азбукою). Їх почали називати азбуковниками.

Учень 3. В Україні перший рукописний словничок з'явився у кінці XVI століття. На початку XVII століття видані перші друковані словники. З кінця XVIII століття в Україні склалися переважно двомовні українсько-російські словники або російсько-українські.

Бібліотекар. Словники бувають різні:

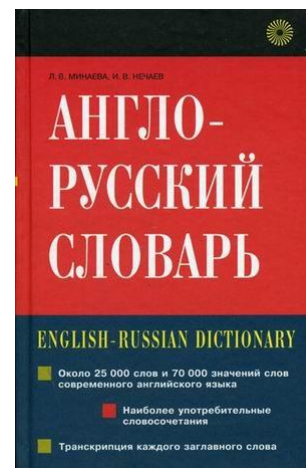
- енциклопедичні;
- тлумачні;
- орфографічні;
- іншомовні;
- спеціальні.

Широким відомостей словники не дають, вони лише допомагають в опануванні чогось або слугують для загального розвитку. Слід запам'ятати, що основна структура всіх словників однакова: слова розташовуються в алфавітному порядку, тож щоб відшукати незрозуміле слово, знаходять сторінку з літерою, із якої починається розшукуване слово, а за літерою вже знаходять саме слово, читаючи відповідне пояснення. *(Приклади)*. Усі словники мають супровідні розділи, які допомагають нам у роботі з ними *(Приклади)*.

Коли нам потрібні докладні й водночас стислі відомості, то словника вже не достатньо. Звертаємося в такому разі до **довідника**. Довідники бувають із різних галузей знань. *(Приклади)*. Потрібний матеріал у довіднику знаходять за змістом, за алфавітом.

Найбільшим за обсягом інформації є довідкове видання – **енциклопедія**. Це систематизоване (за алфавітом або за темами) зведення знань.

Учень 4. Перші книжки енциклопедичного характеру з'явилися у Стародавньому Китаї ще в XII-X ст. н.е. У XIV ст. центром енциклопедичної літератури став Єгипет. У XVIII ст. В Європі з'явилася «Енциклопедія» Дені Дідро. Цей відомий письменник, філософ і просвітитель залучив до створення своєї «Енциклопедії» багатьох прогресивних письменників і вчених Франції – Вольтера, Руссо, Монтеск'є.

Учень 5. У Росії московський видавець Селіванський, близький за своїми поглядами до декабристів, видав «Енциклопедію», яка складалася із 45 томів.

Учень 6. 1890 року в Петербурзі вийшов «Енциклопедичний словник» Блокгауза і Ефрона, який налічував понад 60 томів. У словнику було зібрано статті з усіх галузей знань світу.

Бібліотекар. Нині виходять із друку сотні назв літератури енциклопедичного характеру. Енциклопедії містять відомості з різних галузей знань – універсальні (Українська радянська енциклопедія), галузеві (Українська літературна енциклопедія, Географічна енциклопедія України та ін.). *(Приклади).* У біографічних енциклопедичних словниках після прізвища, імені та по батькові відомої людини стоять дати народження і смерті. *(Приклади).* Крім того, у деяких енциклопедіях є карти, таблиці, схеми, діаграми. *(Приклади).*

А зараз проведемо на закріплення матеріалу уроку гру-подорож «Ми мандруємо з друзями по словниках»

Ми мандруємо з друзями по словниках

(гра-подорож для учнів 6-х класів)

Мета. Закріпити знання, отримані на бібліотечних уроках; навчити швидко та вміло користуватися словниками.

Обладнання. Енциклопедії та словники різних типів.

«Не бійтесь заглядати у словник:

Це чистий яр, а не сумне провалля

Збирайте, як розумний садівник,

Достиглий овоч у Грінченка й Даля.»

(М. Рильський)

- Дорогі діти! Звичайно друзям розповідають секрети, їх посвящують у свої таємниці, до них звертаються у складну хвилину за допомогою, за порадою. Словники теж можуть стати вашими друзями, і не тільки друзями, а й помічниками. Ви вже знаєте, що існує безліч словників. Деякі з них є у нас в бібліотеці, і ви з ними вже знайомі. Але щоб ще більше подружитися з ними ми здійснимо подорож від «А» до «Я» і надійними супутниками нам будуть – словники. Отже, у путь, дорогі друзі!

Учасникам гри зачитується завдання, а вони повинні швидко і правильно відповісти на питання. За правильну відповідь ігрок отримує жетон, за швидкість – додатковий жетон.

Учні повинні не тільки виконати завдання, а й назвати словник, за допомогою якого воно виконано. Виграє той, хто набере більше жетонів.

Питання:

- **Що означає слово «бібліотека»?** (Советский энциклопедический словарь).
- **Назвіть чотири українські приказки та прислів'я, в яких є фразеологізми?** (Українсько-російський, російсько-український словник фразеологізмів).
- **Підберіть синоніми до слова «пасивний». Пригадайте визначення синонімів.** (Практичний словник синонімів української мови).
- **Дати визначення хімічного елементу «кисень»** (Энциклопедический словарь юного химика).
- **Що означає слово «козак»?** (Підкова. Довідник з історії України).
- **Що означає слово «баштан»?** (Словник української мови в малюнках).
- **Що таке слово «архар»?** (Большой советский энциклопедический словарь).
- **Коли й ким були відкриті рентгенівські промені?** (Энциклопедический словарь юного физика).
- **Що означає слово «дебати»?** (Словник іншомовних слів).
- **Як правильно поставити наголос у слові «каталог»?** (Орфоепічний словник української мови).
- **Де можна знайти коротку біографію Ч. Дарвіна?** (Энциклопедический словарь юного натуралиста).
- **Чим прославився Геракл у давній Греції?** (Мифологический словарь).
- **Назвіть перших винахідників автомобіля.** (Сто великих изобретений).
- **Звідки в нашу мову прийшло слово «макулатура»?** (Словник іншомовних слів).
- **Де можна знайти відомості про українського поета М. Рильського?** (Енциклопедія українознавства).
- **Що означає скорочення НАТО?** (Словарь сокращений русского языка).
- **Де можна знайти відомості про місто Мадрид?** (Энциклопедия для детей «Страны. Народы. Цивилизации» серии «Аванта +»).

- *Назвіть п'ять українських приказок та прислів'їв, у яких є фразеологізми.* (Українсько-російський, російсько-український фразеологічний словник).

За результатами відповідей підраховується кількість жетонів, виявляється переможець. Переможці нагороджуються призами..

